

בזכות הנפש החצויה

מאת חנה זמר

לזכות בהארה ציבורית מכל תב"חיות — לרבות הבחינה של ערביי פלשתינה, הם קיימים, הם בגי'אדם, יש להם זכויות אישיות ושאיפות לאומיות. לא ייתכן ש"תשתלם בארץ אורורה מק"קאר" חיסטית החונקת הבעת דעות הנ"גדות את רוח "הרחוב".

שלום איננו באופק

כל עם זכאי לדאוג לבטחונו, ודאגה זו היא חובה מוסרית על-יובה של הנתנהו, אצל העם היהודי די זוהי חובה כפולה ומכופלת, מפני שרק הוא, מכל העמים, היה קרבן של התנכלות ושחיסה באין מגן, והוא נשאר עם מוקף אר"בים, בלא בעל-בדית.

במילוי חובת הבטחון כלפי עצ"מה ממלאה מדינת ישראל גם שליחות שלום, ואין צורך לתור אחרי צידוק מוסרי לא לקיומה, לא להתגוננותה ולא לרצונה ל"צור תנאים חיוניים לבטחונה. אילו השלימו הערבים עם קיומה הר"בוני של ישראל, אילו הכירו בו"כחותיה הלאומיות, אילו כרתו אתה שלום-אמת, ודאי היה ד"ן אחר להתכרתי בשבילנו ולמותר לנו. אבל שלום לא יהיה בעתיד הנראה לעין, ולא בנו האשם.

אין-על-פיי"כן, עלינו לנהוג אח"רת משנותהים הם — ועם כל ידיעת זכויותינו החיסטוריות וא"חיונו הצבאית בארץ-ישראל כור לה, עלינו לזכור שהיא איננה "ריקה" — ושע"רבים היושבים בה יש זכויות וכל פתרון חייב להביא בחשבון את זכויותיהם. אם נתעלם מהן, אם לא יזכור אותן כל אחד מאתנו — והמדובר, בראש-יוראשונה, בפרט בישראל — נימנע אולי מגפש חצויה, אבל נרחק ממקורות-הכוח הפנימיים שלנו ונבנה חייץ בינינו לבין מ"בי היהודים בתפוצות.

חזון יישוב הפליטים

מי שסבור, כי המציאות החד"שה שלנו תסייע לזחברת העליה מארצות הרוחה, אינו מכיר את הדור היהודי החדש בארצות אלה. ייתכן כי שלמותה של ירושלים תמשוך מספר רב יותר של יהודים דים דתיים מאשר עד כה לבוא ולהשתקע בישראל, ייתכן שציונים מושבעים, שעד כה נמנעו מהג"שמוז אישית, יבינו כי עכשיו אנו זקוקים להם יותר מבעבר, ויעלו. אבל כמה יש ציונים מושבעים בארצות השובע?

הרוב יוסיפו לקבוע את יחסם לעליה לפי האפשרויות הכלכליות והמקצועיות בארץ, בלי שהמצי"אות הפוליטית תהיה גורם רב"משקל בחישוביהם, ואילו המיעוט של צעירים בעלי שאיפה לחזון ולצ"גור בחיים, אלה המחפשים טפעל חברתי-אנושי גדול כדי ל"הודהות אתו — המציאות החד"דשה יותר משתעורר אותם לע"ליה, היא תרתיע אותם ממנה. כי הבעיה של זכויות ערביי פלש"תינה תביך אותם, כשם שהביכה אותם בעבר הבעיה החריפה הר"י (סוף בעמך 4)

לשאת כנשק הסברתי: הוא ענין מצפוני לפרט וענין חינוכי לכלל. והענין המצפוני והענין החינוכי חשובים עכשיו עד מאוד, כי יש שכרון של נצחון ברחוב הישראלי, והשוביניזם מהלך בו ומתפש נפ"שות, וככל שתעם ירצה בבטחון, יש לו גם מאויים אחרים, לאר"מיים ואר"שיים — ואם בלי בטחון א"אפשר למלא את המאויים הא"חרים, הרי בטחון בלבד לא ימצה אותם.

הנושא אינו „טאבו“

בעיית הפליטים החדשים היא רק דוגמה אחת, ודווקא דוגמה שר"לית, לסחירה העלולה להיווצר בין צרכים שונים וערכים שונים של העם, במציאות החדשה. את הניגודים האלה אין לטש"ש, ואין להגלות אותם להתהודי"סתו מטעמים דיפלומטיים, פולי"טיים או אסתטיים. הם אינם טבו בו"כיות ציבורי.

יתכן כי למשלחת ישראל באר"ם יהיו חיים קלים יותר, אם שרים אלה או אחרים לא יביעו בפומבי דעתם על עתיד השטחים המוח"זקים, או אם מפלגה זו או אחרת לא תפרסם תכנית מנומקת להח"זרת שטחים מסויימים. אבל כדאי לנו לשלם את המ"חיר הזה של פגיעה בנוחות דיפ"לומטית, כי בלי ד"ן ציבורי גלוי במהות הבעיות שהמצב הח"דש מעמיד לפנינו, לא יובנו בע"יות אלה — ובציבור תשתלט תפיסה פשטנית ההורסת בלמים מוסריים ובסופו של דבר תשלול מאתנו חירות-פעולה כהבנתנו.

הבעיות הגדולות אינן דווקא מדיניות. אני מאמינה, שיש עכ"שיו בכוחה של ישראל להיאבק על כל פתרון הנראה לה נכון. האפשרויות הבין-לאומיות טובות משתיו אר"פעם. השאלה איננה מה אפשר לעשות, מה "יתנו לנו" לעשות — אלא מה צריך לעשות, מה רצוי לעשות.

תאם אנתנו רוצים במדינה ד"ל לאומית, או שאנתנו ממשיכים לד"גול בהנחה הציונית הקלאסית ש"קיום לאומי לעם היהודי מחייב קיומה של מדינה יהודית, מדינה שבה מובטח ליהודים רוב?

ואם איננו רוצים מדינה ד"ל לאומית, כיצד נבטיח את זכויות הערבים בגבולות המורחבים? ה"אם תחיה האוכלוסייה הערבית תחת שלטון צבאי לאורך זמן, האם נצא מפעם לפעם לדכא גילוי מרי כשם שעשה חוסיין; האם זכות הייצוג שלהם תהיה פיקטי"בית? ואם ישלימו הערבים הפלש"תינאים באין ברירה עם מעמד ממדרגה שניה במסגרת שאינם רוצים בה — מה תהיה דמותנו הלאומית, החברתית, האנושית?

אינני מציעה שנואץ "להיפטר" מן הגדה המערבית, ובודאי שלא הייתי מעלה על דעתי להחזירה לירדן. אבל השאלות העולות מ"החוקמה חייבות להעסיק אותנו, חייבות להטריד אותנו וחייבות

אילו נפש חצויה אני מהב"ד? ונתה? לגפשו של ישראלי תל"יד ברמת-הגולן, למשל, ומח"מא זעם וחלהה, ריטרואקטי"ביים" בראותו את גודל הסכנה שבה תיו ישובי הצפון בשני הע"שורים האחרונים — אבל בלילה הוא יחלום על הבתים ההרוסים ותענובים שראה ברמה ועל תר"שביהם שנששום והיו לפליטים.

וכל עוד כך חצויה נפשו — מותר לו להיות שלם עם עצמו, יותר מלחברו השלם עם עצמו מלכתחילה. ורובנו, אבוי, שלמים עם עצמנו מלכתחילה; ואם יש ספקות, הרי הם מדיניים...

שכוחי, שבעיניה אני מייצגת את השלטון ואחראית למעשיו, שאלה אותי לא מכבר: מדוע נר"נתת הממשלה לפליטים הערביים לתזור לגדה המערבית?

היא עדיין מדברת על הגדה המערבית, ולא על יהודה ושומרון או על שטחים ששוחררים — אבל השאלה לא היווה אלא טענה ב"קורתית על ההולשה המתמיהה הזאת של החזרת פליטים, ודאי בלחץ חיצוני. היא דיברה מגרונם של הרבה-הרבה ישראלים, ואולי משום כך עניתי לה בנימה חריפה יותר משהתכוונתי (עוד זכרתי גם את הויכוחים שלנו ערב המלחמה כאשר היא סברה שאפשר לחיות גם בלי חופש שיט בסיראן...).

אם לא איכפת לך" — אמרתי לה — "הפליטים האלה חוזרים לבתים שלהם, בכפרים שלהם". והאשה הטובה הזאת שרחמיה ייכמרו על הבזוי שבבעלי-החיים הביטה בי בתמיהה: כאילו דיברתי סוואהילית. מה פחאום שלהם?

זה היה לפני ה"31 באוגוסט, כטובן, ועכשיו אני משתדלת לע"קוף את הנושא. לא מפני שא"אפשר להסביר את נעילת השע"רים; זה דווקא קל, כי ירדן סיפ"קה לנו את הנימוקים לכך. אבל הצידוק האובייקטיבי לא בהכרח יביא את השלווה הסובייקטיבית. כשלעצמי, לא ראיתי בעיה בהח"זרתם של כל אותם פליטים חר"צים להזור לגדה המערבית, פרט למקרים שהם סיכון בטחוני, בזה"חם האישית. יש כמיליון וחצי ער"בים בגבולות הנוכחיים של יש"ראל; חוספת של כמה רבבות לא תשנה את המצב מבחינתנו. אבל היא תשנה הרבה מבחינתם של הרבבות האלה.

אטום, אחרי הונשתלשלות ש"חיתה יש חשש, כי נסיגה מן העמדה שהממשלה קבעה וחזרה וקבעה וחזרה ואישרה בענין זה. עלולה להתפרש ככניעה ללחץ ול"הומין לחץ נוסף בענינים אחרים. לכן שוב אין לסגת ממנה. אבל הפתח ההומניטארי של איהוד מש"פחות שהשאירה הממשלה, צריך להיות פתוח לרווחה. בחברה של חמולות יש מקום לפירוש ל"בראלי של מושג הקירבה המש"סהתית — וכך יש לפרשו גם אם יחורו רבבות במקום אלפים. כי את הציווי ההומאניטארי אין